

Beérkezett könyvek

KULTÚRAKUTATÁS

MARIO VARGAS LLOSA: *A látványcivilizáció.* (Scholz László fordítása.) Budapest: Európa Könyvkiadó, 2014, 271 oldal, 3290 Ft

A nálunk is népszerű, Párizsban élő perui Nobel-díjas különös könyve. 18 esszében fejt ki aggodalmát a mai kulturális gyakorlatok átalakulása felett. Vargas Llosa sok mindentről ír, néhol rezignáltan, de többnyire a könyves, humanista liberális civilizáció védelmező örököseként. Nem egyszerűen az internetet s a képeket ócsárolja, hanem rámutat arra, mi mindent veszítünk el a könyves kultúra visszahúzódásával. Talán sekélyebbek leszünk, mint egyik recenziáltja, Nicholas Carr már könyve címében is kifejti. Ugyanakkor a sok inger révén kihuny világunkban az erotika s profán világunk örömei túl könnyűek lesznek. Miközben a túlpolitizált világot s eközben a törvények tekintélyének visszaszorulását elemzi, az olvasó érzése végig az, hogy abban reménykedik, visszavezethet a könyv a *Bildung* világához.

BÉKÉS MÁRTON: *Az utolsó felkelés.* Budapest: Századvég Kiadó, 2014, 280 oldal, 2500 Ft

A fiatal konzervatív politológus könyve radikális kultúrkritika. Szenvedélyes könyv, amely a klasszikus és modern környezetvédőket, Thoreau-tól kezdve Ellulon át Fraserig állítja előtérbe. A baloldali és a konzervatív környezeti óvást kombinálja. A szenvedélyesség igen alapos filológiai munkával, valóban sokoldalú olvasmánnyal társul. A könyveket és a klasszikus kultúrát egyszerre kell védeni a természethez való visszatéréssel. Békés Márton különös olvasatában így kerül egymás mellé Heidegger és Baudrillard. Mindenben a modernizáció veszélyeit látja. Éppen ezért fontos olvasmány azoknak is, akik még hiszünk a modernségben és a haladásban.

AIDER, EREZ és MICHEL, JEAN-BAPTISTE: *Big data as a lens on human culture.* New York: Riverhead Books, 2013, 280 oldal, 27.95 US \$

Két kiemelkedő fiatal a Harvard Egyetem Evolúciós Dinamika laboratóriumából megmutatja, mi történik, ha összekapcsoljuk a nagy adatbázisokat a kifinomult társadalomtudományi kérdésekkel. A nagy adatbázis történetét kellő izgatottsággal mesélik el. Kifejlesztettek egy Ngram Viewer nevű szoftvert, amely felhasználóbarát módon képes arra, hogy szavak, fogalmak s emberek sorsát évszázadok könyveit elemezve pillanatok alatt bemutassa. Az izgalmat az okozta, hogy a Google vezetőit kellett rávegyék – amiben Steven Pinker segített nekik –, hogy a Google sokmillió digitizált könyvállományát használhassák. Ez azért nem triviális, mert a Google-t a fél jogászvilág sarokba állította a

szerzői jogok miatt. A könyv kiváló példákon mutatja be, hogy így sokat tehetünk a „közvélemény” vagy „népszellem” típusú fogalmak operacionalizálásért. Egyszerre látjuk, milyen drámai hatása volt a német nyelvterületen Hitlerék „degenerált művészet” elleni kampányának, vagy hogyan jelentek meg az ürktutatás kifejezései. A könyv számos elméleti tézist is felvet. A szavak sorsát befolyásoló „felezési időket”, s a közszereplők felívelő, majd hanyatló szövegjelenlétét is kiválóan illusztrálja. Meg is nyugodhatunk. Sigmund Freud például végig felfelé ível. Magyar szövegek nincsenek az anyagban, de akár Nagy Imre s Kádár János angolszász, német, orosz vagy kínai sorsát is megnézhetjük. Valóban érdemes elolvasás közben kipróbálni is.

(<https://books.google.com/ngrams>)

SZOCIÁLPSZICHOLÓGIA

DIENES ANGÉLA: *Csábításra születünk*. Budapest: Libri Kiadó, 2014, 160 oldal, 2490 Ft

Mindenki szeretné megfejtetni a titkot, hogy miért szeretünk bele valakibe, mi ébreszti a különös vonzalmat, miközben mások épp taszítanak minket. Dienes Angéla *Csábításra születünk* című könyvéből kiderül, igaz-e, hogy rendre az ellenkező nemű szülőnkhez hasonló párhoz vonzódunk, ezzel újratereztve a családi mintát. Milyen evolúciós okai vannak, hogy a férfiak a homokóra testalkatú nőket preferálják, míg a nők számára a széles váll és keskeny csípő a megnyerő? Szó esik arról, hogyan üzeni testével a férfi és a nő, hogy a másik tetszik neki, és eközben még milyen tudattalan folyamatok segítik a vonzalom kialakulását. Az is kiderül, hogyan udvarol ma a Z generáció, és létezik-e a „hűség-gén”, vagy állati örökségünk révén inkább csalásra (is) születünk.

TUDOMÁNYMÉRÉS

GINGRAS, YVES: *Les dérivés de l'évaluation de la recherche. Du bon usage de las bibliométrie*. Paris: Rasion d'Agir, 2014, 123 oldal, 8 €

A vízcsapból is impakt faktor (hatástényező), a tudománymetria s az egyetemek rangsorolása ömlik. A kanadai-francia fizikus és tudománytörténész szellemes, de ugyanakkor igen informatív pamfletje megpróbálja a valódi értelmiségi érdekvédelem és minőségkultusz nevében helyre tenni a dolgokat. Részletesen bemutatja a bibliometria történetét, a Lotka-törvénytől (kevesen vannak a híresek s produktívak a tudományban is, akárcsak a gazdagok is kevesen vannak). Megmutatja a Tudományos Információs Intézet (Philadelphia) kezdeti papíralapú, majd hálózatalapú munkáit, Eugen Garfield jelentőségét ezekben, majd a Thomson–Reuters-birodalom eluralkodását. A társadalomtudós számára megnyugtató a fizikus két tanácsa. Figyeljünk a könyvtárosokra is, s emlékezzünk arra, hogy az 1950-es években Liszenko többet idézett volt, mint Watson–Crick, de mégis az utóbbiak kapták a Nobel-díjat. Mert a tudósok nem mindenben divatmajmok. Értékeket követnek, s ezt kellene átlássza a menedzseri tudománypolitika is.

Készítette: Pléh Csaba